

Optimal Police Pattern for the Detection and Investigation of Economic Crimes in Iran

Received: 2023-10-22

Pp. 145-176

Accepted: 2024-05-14

Saied Roudbarki¹, Ali Afrasiyab², Saleh Abdinezhad³

Abstract

Background and Purpose: The current research aims to provide a suitable law enforcement model in the detection and investigation of economic crimes in Iran, and examines the methods and processes used to detect, investigate and follow up economic crimes.

Methodology: The research was applied in terms of purpose and qualitative in terms of data type. The statistical community included documents, theoretical foundations and background in internal and external databases and in the interview section of academic and organizational experts (Faraja officials). The sample size in this research was based on the principle of saturation and non-random sampling method, 16 interviewees were selected. The research tools included systematic literature review and open interview. In this research, the validity and reliability of the interviews were investigated and confirmed. Thematic analysis method with MaxQda-V12 software was also used for data analysis.

Findings: The model included 5 dimensions (the dimension of coordination between security, judicial and financial institutions and organizations, the dimension of expertise and training, the dimension of equipment and technology, the dimension of laws and regulations, the dimension of establishing international relations), 25 components and 131 indicators. In the end, the model had good credibility from the experts' point of view.

Conclusion: Based on the findings of this research, it can be concluded that the optimal law enforcement model for the detection and investigation of economic crimes in Iran is a comprehensive and coherent model that can help in the detection and investigation of economic crimes. This model emphasizes five main dimensions. Each of the dimensions has its own importance and can have an effect on the desired law enforcement model for the detection and investigation of economic crimes in Iran and can be used as a valuable resource for policy makers, law enforcement managers and researchers in the field of economic crimes.

Keywords: Detection of Economic Crimes, Investigation of Economic Crimes, Faraja, Economic Security Police.

Citation (APA): Roudbarki, Saied, Afrasiyab, Ali, & Abdinezhad, Saleh (2024). Optimal Police Pattern for the Detection and Investigation of Economic Crimes in Iran, *Quarterly of Supervision and Inspection*, 18 (68), 145-176.
DOI: <https://doi.org/10.22034/si.2024.103142>

1- PhD student, Department of Law, Islamic Azad University, Kish International Branch, Kish, Iran. saeedroodbaraki1419@gmail.com

2- Assistant Professor of Criminal Law and Criminology, Amin University of Law Sciences, Tehran, Iran. (Responsible author).z.motahhariwisdompaper@gmail.com

3- Assistant Professor of Criminal Law and Criminology, Amin University of Law Sciences, Tehran, Iran. salehlawyer29@gmail.com

ارائه مدل انتظامی مطلوب کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی در ایران^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۲۵

صص ۱۷۶-۱۴۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۳۰

سعید رودبارکی^۲، علی افراسیابی^۳، صالح عبدی نژاد^۴

چکیده

زمینه و هدف: پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل انتظامی مطلوب در کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی در ایران، به بررسی روش‌ها و فرایندهایی می‌پردازد که برای کشف، تحقیق و پیگیری جرائم اقتصادی استفاده می‌شود. **روش‌شناسی:** پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نوع داده، کیفی است. جامعه آماری شامل اسناد، مبانی نظری و پیشینه در پایگاه‌های داده داخلی و خارجی و در بخش مصاحبه خبرگان دانشگاهی و سازمانی (مسئولین فراجا) است. حجم نمونه در این پژوهش، بر اساس اصل اشباع و روش نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند ۱۶ مصاحبه‌شونده انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل مرور نظام‌مند ادبیات و مصاحبه باز است. در این پژوهش، روایی و پایایی مصاحبه‌ها مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از روش تحلیل مضمون با نرم‌افزار مکس کیودا ۱۲ استفاده شد.

یافته‌ها: مدل شامل ۵ بُعد (بُعد هماهنگی بین نهادها و سازمان‌های امنیتی، قضایی و مالی، بُعد تخصص و آموزش، بُعد تجهیزات و فناوری، بُعد قوانین و مقررات، بُعد برقراری روابط بین‌المللی)، ۲۵ مؤلفه و ۱۳۱ شاخص است. در آخر، مدل از دید خبرگان از اعتبار مناسبی برخوردار است.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های این پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که مدل انتظامی مطلوب برای کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی در ایران، مدلی جامع و منسجم است که می‌تواند به کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی کمک کند. این مدل، بر پنج بُعد اصلی تأکید دارد. هر یک از ابعاد اهمیت خاص خود را دارند و می‌توانند تأثیری بر مدل انتظامی مطلوب برای کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی در ایران داشته باشند و می‌توانند به‌عنوان منبعی ارزشمند برای سیاست‌گذاران، مدیران انتظامی و پژوهش‌گران در زمینه جرائم اقتصادی مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: کشف جرائم اقتصادی، تحقیقات جرائم اقتصادی، فراجا، پلیس امنیت اقتصادی.

استناد (APA): رودبارکی، سعید، افراسیابی، علی، و عبدی نژاد، صالح (۱۴۰۳). ارائه مدل انتظامی مطلوب کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی در ایران. *فصلنامه نظارت و بازرسی*، ۱۸(۶۸)، ۱۷۶-۱۴۵.

DOI: <https://doi.org/10.22034/si.2024.103142>

۱- این پژوهش برگرفته از رساله دکتری است.

۲- دانشجوی دکتری، گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بین‌المللی کیش، کیش، ایران. (رایانامه: saeedroodbaraki1419@gmail.com)

۳- استادیار حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. (رایانامه نویسنده مسئول: z.motahhariwisdompaper@gmail.com)

۴- استادیار حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. (رایانامه: salehlawyer29@gmail.com)

معمولاً جرم‌هایی را که برای دستیابی به یک امتیاز مالی ارتکاب می‌یابند، جرم‌های اقتصادی^۱ می‌گویند. از جمله منابع شناخت این جرم‌ها، می‌توان به آمارهای پلیسی و روش‌های پژوهش کیفی مانند؛ مطالعه پرونده‌ها و تحقیق از بزه‌دیدگان اشاره کرد. امروزه ارتکاب جرائم اقتصادی یکی از دغدغه‌های مهم در تمامی کشورهای جهان و از جمله در جمهوری اسلامی ایران است. با توجه به این‌که این‌گونه جرایم اثرات زیادی در زندگی عموم جامعه ایجاد می‌کند، از این‌رو حساسیت در کشف و تحقیقات این جرائم را مضاعف می‌کند. سلب اعتماد عمومی و کاهش سرمایه اجتماعی دولت‌ها، فساد در رده‌های مختلف حاکمیت و نابودی زیرساخت‌های مولد از عمده تأثیرات بارز جرائم اقتصادی است (رمضان‌خواه‌تیریزی و همکاران، ۱۴۰۲: ۵۳). یکی از نیازهای جهانی و ملی برای مبارزه جدی و کارآمد با جرائم اقتصادی، وجود پلیس تخصصی، حرفه‌ای و به‌روز در این چارچوب است که در ایران نیز، پلیس امنیت اقتصادی به این موضوع توجه ویژه داشته است. از طرفی، روند واکنش به جرائم اقتصادی در ایران به‌لحاظ تدابیر مسئولان به‌ویژه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، رویکرد افتراقی‌سازی به‌خود گرفته است. علت انتخاب این شکل از دادرسی، سرعت، دقت و جدیت در کشف و مقابله با جرائم اقتصادی است (زارعی، ۱۳۹۰: ۷۶).

در تمامی ابعاد سیاست جنایی تقنینی ایران، پلیس بازوی اجرایی و یکی از ارکان مهم واکنش نسبت به کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی است. اقدامات پلیس درباره کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی از زمان وقوع تا معرفی جهت رسیدگی و اقدامات بعدی شامل؛ شناسایی، کشف، ارزیابی، جمع‌آوری اطلاعات، تشکیل پرونده، اخذ دستور مراجع قضایی، تحصیل دلیل و دستگیری بزه‌کار است. در این مراحل، رعایت اصولی از جمله: اصل دقت، اصل صحت، اصل شفافیت، اصل لزوم مقررات قانونی در تحصیل دلیل و غیره الزامی است.

در مرحله کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی، پلیس اقدامات محسوس و نامحسوس را انجام و نتیجه را در جرائم غیرمشهود به مراجع قضایی گزارش کرده و منتظر تعیین تکلیف می‌ماند. هرگونه اقدام شتابزده و هیجانی در این مرحله می‌تواند برای پلیس مسئولیت ایجاد کند و سبب متواری شدن مجرمان اقتصادی شود (احمدی ناطور و ریاضت، ۱۴۰۲: ۳۳).

هرچند پلیس ایران در طی سالیان گذشته در قبال جرائم اقتصادی، به سمت علمی و تخصصی شدن گام برداشته و این حرکت رو به رشد هرلحظه شتاب بیش‌تری به‌خود می‌گیرد، اما هنوز نتوانسته است، اهداف تشکیل را برآورده سازد، بر این اساس، ارائه مدلی جامع و مطلوب در این زمینه، کمک مؤثری می‌تواند در ارتقای عملکرد پلیس در کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی داشته باشد. هدف این پژوهش، ارائه مدل انتظامی مطلوب کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی در ایران است. به این‌منظور، شناخت و بررسی ابعاد مختلف پلیس (قانونی، ساختاری، آموزشی، اجرایی و فرهنگ سازمانی) مورد تحلیل قرار می‌گیرد تا به این پرسش اصلی پاسخ داده شود که؛ مدل انتظامی مطلوب برای کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی در ایران چگونه است؟

پیشینه

احمدی ناطور و ریاضت (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان «تحول مفهوم و مصادیق مأمورین به خدمات عمومی در جرائم اقتصادی» بیان داشتند که در مصادیق متعددی از جرائم اقتصادی در قوانین جزایی عبارت «مأمورین به خدمات عمومی» ذکر شده است. اما تبیین این مفهوم و تشخیص مصادیق آن در سال ۱۳۹۲ به‌دلیل نسخ قانون در مورد محاکمه و مجازات مأمورین به خدمات عمومی با ابهام مواجه شده است. اگرچه به‌موجب رأی وحدت رویه شماره ۷۹۸ دیوان عالی کشور، کارکنان بانک‌های خصوصی به مصادیق مأمورین به خدمات عمومی ملحق و تصرف آن‌ها در اموال و وجوه، مصداق جرم موضوع ماده ۵۹۸ قانون مجازات اسلامی ایران قلمداد شده است اما رأی مذکور قابلیت تبیین مفهوم و مصادیق مأمورین به خدمات عمومی را داشته و آثار آن

بر ابهام این مقوله افزوده است. در راستای پاسخ به چگونگی تحول مفهومی و مصداقی مأمورین به خدمات عمومی بعد از رأی وحدت رویه ۷۹۸، رویه قضایی مربوطه مورد بررسی و آسیب‌شناسی قرار گرفته است. یافته‌ها دلالت بر دگرگونی گستره و مصداق مأمورین خدمات عمومی پس از صدور رأی مذکور دارد که در نهایت راه حل پالایش قانون از این ابهام از طریق تصویب ماده واحده جدید پیشنهاد شده است.

رمضان‌خواه و همکاران (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان «تحلیل ارتکاب جرم اقتصادی در بستر قوانین و مقررات با تأکید بر متغیرها و عوامل فکری ذهنی بروز جرم» بیان داشتند که، یکی از عوامل مؤثر در ارتکاب جرم اقتصادی، وجود انگیزه‌ها و هدف‌هایی است که در ذهن و فکر مجرم اقتصادی وجود دارد. می‌توان به‌طور اطمینان‌بخشی گفت که مجرم اقتصادی برای تأمین نیازهای عاطفی، جنسی و انتقام‌گیری به ارتکاب جرم اقتصادی مبادرت نمی‌ورزد. آن چیزی که بیش از همه باعث این اقدام می‌شود، وجود مطلبوبیت مالی و اقتصادی جهت ارتکاب چنین جرمی است. از طرفی عدم ترس و واهمه از دستگیری، محکومیت و تعیین مجازات و اعمال آن، نارسایی نظام دادرسی، متعهد نبودن جامعه به حقوق اقتصادی و اجتماعی خود از دیگر عواملی است که در کنار نوع ساختار اداری و سیاسی کشور باعث ارتکاب بیش‌تر جرم اقتصادی می‌شود.

برزگری و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی بنیادهای کیفی تشدید در قلمرو جرائم اقتصادی» عنوان کردند که، جرائم اقتصادی از نظر اقتصادی و اجتماعی آثار مخرب فراوانی برجای می‌گذارند. از این‌رو، سیاست‌های سرکوب‌گرانه و عمدتاً شدید برای مبارزه با آن به کار گرفته شده است. از این‌رو اتخاذ این نوع سیاست می‌تواند تا حدی چاره‌گشا باشد. یافته‌ها حاکی از این است که؛ جرائم در پیکره دستگاه عدالت کیفری (دستگاه‌های قضایی و دادگستری) نظام بانکی، مؤسسات مالی و گمرکی و... نفوذ کرده و انواع و اقسام سوءاستفاده‌ها را انجام می‌دهند. در همین راستا بحث تشدید مجازات در جرائم اقتصادی از جمله مواردی است که می‌تواند بر پیش‌گیری از این جرائم کمک

کند. در قوانین مرتبط با اخلال گران اقتصادی، مجازات تشدید شده است و در صورتی که اخلال در حد افساد فی الارض باشد مرتکب به اعدام محکوم می‌شود. تشدید مجازات به دلیل ارباب و بازاریان که دارد جنبه پیش‌گیرانه دارد و باعث کاهش روند روبه رشد ارتکاب جرائم اقتصادی خواهد شد.

پیرانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «واکاوی حقوقی دام‌ها و تله‌های پلیسی در کشف جرائم اقتصادی» دریافتند که، جرائم اقتصادی از جمله عمده‌ترین مباحث دنیای ما بوده که در بستر زندگی امروز به واسطه سوءاستفاده از هوش و استعداد ارتکاب می‌یابند. در این جرائم که حیل‌گری و پنهان‌کاری نقش به‌سزایی دارد، اصولاً کشف جرم، امری بسیار سخت و خطیر بوده، از این‌رو استفاده از دام‌ها و تله‌های پلیسی خواهد توانست یک راه مهم برای کشف این دسته از جرائم باشد. اما عدم شناخت دام‌ها و تله‌ها می‌تواند موجب هدر رفت منابع اعمال قانون شده و اقتصاد عملیات‌های مخفی را با شکست مواجه کند. مقاله حاضر در صدد پاسخ‌گویی به این پرسش است که مهم‌ترین دام‌ها و تله‌های پلیسی در جرائم اقتصادی چیست و این دام‌ها و تله‌ها چگونه می‌توانند موجبات عدم هدررفت بودجه این‌گونه عملیات مخفی را فراهم کنند. این مقاله ضمن تبیین انواع دام‌ها و تله‌های در دو جرم اقتصادی پول‌شویی و رشوه می‌تواند از یک‌طرف هدایت‌گر پلیس، طراحان و گردانندگان عملیات مخفی در پیاده‌سازی یک عملیات مخفی دام‌گستری باشد به‌گونه‌ای که موجب عدم هدر رفت منابع اعمال قانون شود و از طرف دیگر موجبات اعتماد هرچه بیشتر مردم به پلیس و دستگاه قضایی را فراهم کند.

پوراعظم (۱۴۰۰) در پژوهش «ضرورت استفاده از پلیس تخصصی به‌عنوان نهاد نظارتی در مبارزه با جرائم اقتصادی» به این مطلب پرداخت که جرائم اقتصادی یکی از چالش‌های جوامع در جهان کنونی به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه است که امنیت کشورها را تهدید می‌کند. گسترش جرائم اقتصادی مانع دستیابی دولت به اهداف ملی در حوزه امنیت اقتصادی شده و جریان عمومی امور را به مخاطره می‌اندازد. جرائم اقتصادی در ایران نیز به یکی از معضلات بسیار بزرگ کشور تبدیل شده و اهمیت برخورد با جرائم اقتصادی

بیش‌ازپیش نمایان است. در راستای مبارزه با جرائم اقتصادی نقش نهادهای نظام عدالت کیفری در مبارزه با مفاسد مالی برجسته خواهد بود؛ زیرا چنانچه نهادهای مذکور در انجام وظایف محوله اعم از کنشی یا واکنشی از تخصص، تبحر، استقلال و امکانات مادی و انسانی کافی برخوردار باشند در مقابله با جرائم اقتصادی موفق‌تر خواهند بود. در این زمینه استفاده از تجارب کشورهای موفق در مهندسی نهادهای نظام عدالت کیفری امری ضروری است.

وفادار و بهرامی (۱۳۹۵)، در پژوهش خود با عنوان «چالش‌های مبارزه با جرائم اقتصادی و راه‌کارهای پیشنهادی» نشان دادند که وجود خلاءهای قانونی، عدم تعاریف دقیق از جرائم اقتصادی، تعدد سازمان‌های مبارزه‌کننده، ضعف تعامل و همکاری سازمان‌های مبارزه‌کننده، عدم طراحی ساختار مناسب، متولی و پاسخ‌گو از چالش‌های مبارزه با جرائم اقتصادی هستند. از این‌رو مقابله با این نوع جرائم، رفع چالش‌های موصوف از طریق همکاری‌های بین‌سازمانی، ایجاد ساختارهای مناسب، متولی و پاسخ‌گو و برطرف کردن خلاءهای قانونی امکان‌پذیر است.

رافائل^۱ (۲۰۲۳)، در پژوهش خود با عنوان «بررسی نقش حقوق کیفری در مبارزه با جرائم اقتصادی: تحلیل تطبیقی اقدامات مبارزه با فساد» نشان داد که رویکرد چندوجهی برای رسیدگی مؤثر به جرائم اقتصادی و ارتقای شفافیت و پاسخ‌گویی از اهمیت بالایی برخوردار است.

اکبر^۲ (۲۰۲۳)، در پژوهش خود با عنوان «فوریت اصلاحات قانون در مورد جرائم اقتصادی در اندونزی» نشان داد که قانون جرائم اقتصادی ۱۹۵۵ دیگر برای ریشه‌کن کردن جرائم اقتصادی در اندونزی مرتبط نیست. علاوه‌بر این، قانون جزایی اندونزی از توسعه اقتصادی فعلی بسیار عقب‌مانده است. بنابراین اصلاحات گسترده ضروری است. اصلاح جزئی قوانین جزایی اقتصادی از طریق قوانین مختلف منجر به عدم اطمینان حقوقی شده است. به‌عنوان مثال، آن‌ها مسئولیت کیفری شرکتی و اصول مجازات متفاوتی را پذیرفته‌اند. از این‌رو،

1- Rafail
2- Akbar

تدوین قانونی در خصوص اصول حقوق کیفری اقتصادی که در کلیه جرائم اقتصادی اعمال می‌شود، حائز اهمیت است.

میرتس^۱ (۲۰۲۳) پژوهشی را با عنوان سیاست‌گذاری سازمان‌های خصوصی در مورد جرایم اقتصادی با بررسی تسویه حساب‌های شرکتی انجام داده است. در این مقاله تلاش سازمان‌های خصوصی در واکنش به جرایم داخلی اقتصادی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در نتیجه عوامل متعددی مانند سیستم دادرسی کیفری بیش از حد فرسوده، عدم تناسب بین راه‌حل‌های عدالت کیفری و منافع تجاری و نیز فقدان وجود یک بازار تحقیقاتی شرکتی حرفه‌ای شناسایی شد. در حال حاضر کنترل جرایم اقتصادی (داخلی) در بسیاری از کشورها عمدتاً یک امر خصوصی است.

در بسیاری از کشورها، «بازرسان شرکتی» بازیگران اصلی در این زمینه هستند. این بازرسان شرکتی خدمات پژوهشی را در مواردی که تحقیقات داخلی و خودآگاهی ضروری است، ارائه می‌کنند و ممکن است راه‌حل‌های خصوصی برای این موارد ارائه دهند یا به آن‌ها کمک کنند (عدالت شرکتی). به این ترتیب، کنترل جرایم اقتصادی داخلی در سازمان‌ها ممکن است کاملاً دور از چشم مقامات مجری قانون انجام شود. با این حال، این یک جدایی دقیق نیست، زیرا سیستم عدالت کیفری ممکن است در صورت لزوم درگیر شود. این مقاله پدیده‌های فوق را بر اساس کارهای قبلی نویسنده و دیگران در زمینه هلند و با استفاده از ادبیات بین‌المللی بررسی می‌کند.

هانا هریس (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «هوش مصنوعی و پلیس در جرائم مالی: تحلیل حقوقی وضعیت این حوزه» اشاره کرد که، این مقاله استفاده موجود از هوش مصنوعی (AI) را در اجرای قانون، با تمرکز بر جرائم ارتکاب‌شده در بازارهای مالی - از جمله دست‌کاری بازار و تجارت داخلی، ترسیم می‌کند. دست‌کاری بازار می‌تواند برای سرمایه‌گذاران مبالغ قابل توجهی هزینه داشته باشد و اعتماد سرمایه‌گذاران را کاهش دهد و بر کارایی بازارهایی

که کسب‌وکارها برای افزایش سرمایه به آن تکیه می‌کنند و صندوق‌های بازنشستگی و صندوق‌های ثروت دولتی برای ایجاد بازده به آن‌ها تکیه می‌کنند، تأثیر منفی می‌گذارد. هدف این مقاله، تعیین وضعیت این حوزه در کاربرد هوش مصنوعی در نظارت بر بازارهای مالی و نگاهی میان‌رشته‌ای به فرصت‌ها برای افزایش استفاده از هوش مصنوعی در پلیس‌سازی به‌طور گسترده‌تر است و با توضیح قوانین طراحی‌شده برای مبارزه با جرائم در بازارهای مالی - به‌ویژه جرائم تجارت داخلی و دست‌کاری بازار، آغاز می‌شود. سپس با تجزیه و تحلیل وضعیت فعلی این حوزه و بحث در مورد کاربرد هوش مصنوعی برای کشف و جلوگیری از جرائم مالی و هم‌چنین استفاده از هوش مصنوعی در سایر زمینه‌های پلیسی دنبال می‌شود. در آخر با درس‌ها و فرصت‌هایی از کاربرد هوش مصنوعی در کنترل جرائم مالی به پایان می‌رسد.

جمع‌بندی پیشینه

با مرور پیشینه‌های پژوهشی می‌توان دریافت که تفاوت‌های متعددی در زمینه‌های مختلف مکانی، موضوعی و روش‌شناسی بین مطالعه حاضر و پژوهش‌های انجام‌شده وجود دارد. به‌طور مثال در برخی از پژوهش‌ها از دید حقوقی، کیفری و قانونی به جرائم اقتصادی پرداخته شده است مانند؛ پژوهش‌های رمضان‌خواه و همکاران (۱۴۰۲)، برزگری و همکاران (۱۴۰۱)، پیرانی و همکاران (۱۴۰۱)، وفادار و بهرامی (۱۳۹۵)، رافیل (۲۰۲۳) و اکبر (۲۰۲۳)؛ و در برخی از پژوهش‌ها مانند پژوهش‌های پوراعظم (۱۴۰۰)، میرتس (۲۰۲۳)، هانا هریس (۲۰۲۲) به مسئله پلیس و ارتباط آن با جرائم اقتصادی پرداخته شده است.

از این‌رو، پژوهش حاضر نوآوری انجام داده است که هم در قلمرو موضوعی که به شکلی جامع به موضوع الگوی انتظامی مطلوب کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی پرداخته و هم در قلمرو مکانی که کشور ایران را مورد بررسی قرار داده است. در مورد روش‌هایی که پژوهش‌های مختلف از آن‌ها استفاده کرده‌اند، باید عنوان کرد که در اکثر پژوهش‌ها از آن‌جا که در سطح کلان و کلی به موضوع پرداخته‌اند از روش مروری یا اسنادی استفاده شده است و معمولاً

پیشینه پژوهش‌ها در ارتباط با جرائم اقتصادی در گذشته مورد مقایسه قرار گرفته است و یا در زمینه‌های مختلف ابعاد آن مطرح شده‌اند؛ اما در پژوهش حاضر با یک دید آمیخته که شامل رویکرد کیفی و کمی است، به این موضوع پرداخته شد و از دو ابزار مصاحبه باز و پرسش‌نامه استفاده شد که نتایج به ارائه یک الگو منتهی شد.

مبانی نظری

با شکل‌گیری اقتصاد و وضع مقررات اقتصادی، جرائم اقتصادی نیز رخ نشان داد. اقتصاد مانند دیگر ارکان اجتماعی در اوایل به صورت ساده ایجاد و به مرور زمان و افزایش دانش بشری، پیچیده‌تر شد (قادری و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۴۳). در علم جرم‌شناسی سعی بر این است که با پی بردن به علل ارتکاب جرائم و تخلفات و نیز ارائه روش‌های مختلف پیش‌گیری از بزه‌کاری، انحراف و حالت خطرناک فرد بزه‌کار و شناسایی فرد متخلف، بتوان زندگی توأم با آرامش و امنیت را به جامعه بشری نوید داد (سماواتی پیروز و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۳).

مفهوم مدل انتظامی مطلوب

از نظر لغوی، مفهوم مدل در فرهنگ فارسی به نمونه و سرمشق اطلاق می‌شود. مدل، جزئی کوچک از یک شیء بزرگ است که از لحاظ کارکرد با شیء واقعی یکسان است. مدل به ما می‌آموزد که در شرایط و وضعیت‌های گوناگون چه ملاک‌ها یا معیارها و روش خاصی را در پیش بگیریم و به‌عنوان نقطه شروعی از واقعیت است که دیدگاه ما را در رابطه با واقعیت ساده می‌کند. در واقع مدل مطلوب، مشخصه‌های اساسی و بنیادی واقعیت را نمایندگی می‌کند. چیزی است که واقعیت را نشان داده و جنبه‌های معین از دنیای واقعی را در ارتباط با مسائل مورد بررسی، تشریح کرده و روابط مهم بین جنبه‌های مختلف را نشان می‌دهد. کارکردهای مدل شامل: ۱- سازمان‌دهی کردن و ارتباط میان مفاهیم، ۲- اکتشافی بودن، ۳- پیش‌بینی‌کنندگی و ۴- سنجش مفاهیم نظری در دنیای واقعی است (سورین و تانکار، ۱۳۸۶: ۶۸).

منظور از تدوین مدل مطلوب با مدل‌سازی تعیین دقیق انتظارات ما در آینده مشخص و افق زمانی معین است. به عبارت دیگر مدل مطلوب، ارائه درک و تصویری روشن و واضح از اهداف ما در آینده است که در پرتو آن راهبردها، طرح‌ها، نقشه‌ها، سیاست‌ها و برنامه‌ها تدوین خواهد شد. بنابراین مدل مطلوب آیین‌نامه تمام‌نمای چیزی، موقعیت، شرایط یا وضعیتی است که می‌خواهیم و مایل هستیم تحقق یابد. با این تعبیر مدل مطلوب یک طرح پیشنهادی است که انتظارات ما را از دنیای خارج توضیح می‌دهد و به‌نحو ساده و روشن و با کم‌ترین پیچیدگی مشخص می‌کند که چه چیزهایی برای ما مهم است.

مدل مطلوب انتظامی یک مجموعه از اصول، مقررات و رویه‌هایی است که به‌منظور حفظ نظم و امنیت در یک سازمان، ساختمان یا جامعه به‌کار می‌رود. مهم‌ترین ویژگی‌های مدل مطلوب انتظامی عبارت‌اند از:

۱. قانون‌مندی: مدل مطلوب انتظامی بر اساس قوانین و مقررات مشخصی که توسط مجمع قانون‌گذاری یا نهادهای مربوطه تصویب شده است، عمل می‌کند. این مدل باید با قوانین موجود سازگاری داشته باشد و رعایت حقوق و آزادی‌های اساسی افراد را تضمین کند.

۲. عدالت: مدل مطلوب انتظامی باید بر اساس اصول عدالت و برابری عمل کند. تمام افراد باید به‌طور برابر در برابر قانون قرار بگیرند و هیچ افرادی به‌دلیل جنسیت، نژاد، مذهب و سایر ویژگی‌های شخصی دیگر تبعیض نشوند.

۳. پاسخ‌گویی: سازمان‌ها و نهادهای انتظامی باید به نیازها و مشکلات جامعه پاسخ‌گو باشند. آن‌ها باید به‌طور مؤثر و به موقع در برابر جرم و جنایت، امنیت عمومی و حفظ نظم اقدام کنند.

۴. شفافیت: مدل مطلوب انتظامی باید شفافیت در اعمال و فعالیت‌ها را تضمین کند. افراد باید به اطلاعات مربوط به فعالیت‌های انتظامی دسترسی داشته باشند.

مفهوم کشف جرائم اقتصادی

کشف جرائم اقتصادی^۱ به معنای شناسایی و پژوهش درباره فعالیت‌های غیرقانونی و نقض قوانین اقتصادی است. این نوع جرائم شامل عملیات مالی و مالکیتی غیرقانونی، تقلب مالی، پول‌شویی، تجارت غیرقانونی، سوء استفاده از اطلاعات داخلی، فساد مالی و سایر فعالیت‌های غیرقانونی است که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در تأثیرگذاری بر اقتصاد جامعه دخیل می‌شوند. کشف جرائم اقتصادی معمولاً توسط نهادهای قانونی مربوطه مانند پلیس، ادارات مالیاتی، سازمان حسابرسی، بانک‌ها و سایر نهادهای امنیتی انجام می‌شود. این نهادها با استفاده از تکنیک‌های پژوهشی، جمع‌آوری شواهد، تحلیل داده‌ها و اثبات جرم، سعی در شناسایی و متوقف کردن فعالیت‌های غیرقانونی در حوزه اقتصاد دارند. هدف از کشف جرائم اقتصادی، حفظ کنترل و تعادل در بازارهای اقتصادی است. این فرایند به‌عنوان یک وسیله برای کاهش فساد، حفظ شفافیت و عدالت در فعالیت‌های اقتصادی و تقویت اعتماد عمومی نسبت به سیستم اقتصادی عمل می‌کند (باوی و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۱). در کل می‌توان گفت، جرائم اقتصادی شامل آن دسته از فعالیت‌های غیرقانونی و تخلفات مختلف اقتصادی است که به‌منظور کسب سود غیرقانونی و یا بر خورداری از منافع شخصی مانند تقلب مالی یا تقلب در مالیات و ... انجام می‌شوند. ارتکاب چنین جرائمی موجب سلب اعتماد مردم و ایجاد بدبینی آن‌ها به پلیس می‌شود (مرادی، ۱۴۰۲: ۶۴).

فرایند کشف جرائم اقتصادی

کشف جرائم اقتصادی یک فرایند حیاتی و پیچیده است که در آن تلاش می‌شود تا فعالیت‌های غیرقانونی و نقض‌کننده قوانین اقتصادی کشف و متوقف شود. این فرایند شامل پژوهش، جمع‌آوری شواهد، تحلیل داده‌ها و اثبات جرم است. مراحل این فرایند به‌قرار زیر است:

پژوهش و جمع‌آوری اطلاعات: تیم‌های پلیس، اداره کاهش جرائم مالیاتی و

1- Detection of economic crimes

سایر نهادهای امنیتی ممکن است برای کشف جرائم اقتصادی، تحقیقات اولیه انجام دهند. آن‌ها می‌توانند از منابع مختلفی مانند شاهدان، اسناد رسمی، داده‌های مالی و سایر منابع استفاده کنند.

تحلیل داده‌ها: با استفاده از تکنیک‌های تحلیل داده، اطلاعات جمع‌آوری شده با دقت بیشتری بررسی می‌شوند. این فرایند شامل تحلیل مدل‌ها، ترسیم نمودارها، استخراج اطلاعات مهم و شناسایی روابط میان داده‌ها است.

اثبات جرم: با تحلیل داده‌ها و شواهد جمع‌آوری شده، تیم‌های تحقیقاتی می‌توانند اطلاعات لازم را برای اثبات جرم جمع‌آوری کنند. این شامل ارائه شواهد در دادگاه، مصاحبه با شاهدان و متهمین و استفاده از تحقیقات فنی می‌شود.

رسیدگی قانونی: پس از جمع‌آوری شواهد و اثبات جرم، دادستان مسئول پرونده را بررسی می‌کند و در صورت تصمیم به رسیدگی قانونی، پرونده به دادگاه ارجاع می‌شود. در این مرحله، دادگاه تصمیم می‌گیرد که آیا متهم گناه‌کار است یا خیر و در صورت اقرار به جرم، تحمیل مجازات مناسب را برعهده می‌گیرد.

در کشف جرائم اقتصادی، همکاری بین نهادهای مختلف از جمله پلیس، ادارات مالیاتی، بانک‌ها و دستگاه‌های قضایی بسیار مهم است. این نهادها با همکاری و تبادل اطلاعات، می‌توانند بهبود قابل توجهی در فرایند کشف جرائم اقتصادی داشته باشند (ریبالچنکو^۱ و همکاران، ۲۰۲۱: ۹۰).

در کل می‌توان گفت از آن جایی که جرائم اقتصادی، معمولاً به صورت پنهانی و پیچیده انجام می‌شوند و نیاز به تحقیقات دقیق و پیگیری‌های زمان‌بر دارند؛ فرآیند کشف آن ممکن است طولانی‌تر و پیچیده‌تر از کشف دیگر جرائم باشد. هم‌چنین برای کشف آن‌ها نیاز به تخصص و دانش در زمینه حسابداری، حقوق، اقتصاد و مالیات داریم. میزان تخصص عوامل اجرایی مسئول در دانش‌های مربوط و نیز همکاری بین نهادهای مختلف دولتی، مانند پلیس، دادستانی،

سازمان مالیات، وزارت اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی و ...، در جلوگیری از جرائم اقتصادی و کشف آن‌ها بسیار مهم هستند.

راه‌کارهای پلیس برای کشف جرائم اقتصادی

جرائم اقتصادی یکی از حساس‌ترین مشکلات دنیای امروز هستند. این جرائم با خساراتی هنگفت برای جامعه همراه بوده و علاوه بر تضعیف دولت، می‌تواند منجر به وارد آمدن آسیب‌های جسمی، مادی و روحی به شهروندان شود. از این‌رو مبارزه با این دسته از جرائم در اولویت قرار داشته و عملیات مخفی دام‌گستری و تله‌گذاری می‌تواند از جمله ابزارهای اساسی در این راه به حساب آید. زیرا جرائم اقتصادی لزوماً از ماهیتی مخفی و پنهان برخوردارند. در نتیجه، شناسایی این دست از مجرمان نیازمند اتکاء فراوان مجریان قانون به نظارت گسترده یا استفاده از مأمورین مخفی به منظور نفوذ به درون چنین تشکیلاتی است. جرائم اقتصادی در اغلب موارد جزء جرائم بدون قربانی محسوب می‌شود که به واسطه پنهانی یا بعضاً توافقی بودن این جرائم اغلب کشف آن‌ها ناممکن است؛ به عبارت بهتر، ماهیت توافقی این‌گونه جرائم باعث شده بسیار به ندرت پیش بیاید که کسی تصمیم به گزارش آن‌ها بگیرد و در نتیجه شناسایی این قبیل جرائم نیز دشوار خواهد بود، که همین هم موجب شده نهادهای مجری قانون تا حد زیادی به استفاده از مأمورین مخفی، مخبرین پولی و عملیات نیش و تله‌گذاری روی بیاورند. همان‌گونه که روشن است، مقابله با جرائم اقتصادی هزینه‌هایی را برای حفظ امنیت جامعه، نظام عدالت کیفری، زندانی کردن محکومین، بازگرداندن آن‌ها به جامعه و پاره‌ای دیگر از موارد به‌دنبال خواهند داشت و این در حالی است که تمامی این هزینه‌ها از بودجه سالانه دولت برداشت می‌شوند؛ از این‌رو لازم است عملیات مخفی دام‌گستری به‌نحوی صورت پذیرد که موجب هدررفت منابع پلیس نشود. به عبارتی، هرچند استفاده از دام‌ها ابزاری مهم به‌منظور پیش‌گیری و کشف جرائم است اما هر دامی مؤثر نبوده و بی‌دقتی در طراحی و به‌کارگیری دام‌ها و تله‌های پلیسی هم موجب مسئولیت پلیس شده و هم موجب به تاراج رفتن بودجه و منابع اعمال قانون خواهد شد (پیرانی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۶).

براساس آنچه گفته شد، مهم‌ترین راه‌کارهای پلیس برای کشف جرائم اقتصادی؛ افزایش آموزش در حوزه بهره‌گیری از فناوری‌های پیشرفته، آگاهی پلیس برای تشخیص مدل‌های مشکوک و شناسایی فعالیت‌های غیرقانونی و تشکیل گروه‌های ویژه پلیس مبارزه با جرائم اقتصادی و تقویت همکاری و هماهنگی بین ادارات مختلف و مراکز اطلاعاتی جلوگیری از فساد، است.

اختیارات قانونی در کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی

اختیارات قانونی می‌توانند قدرت تحقیق و بازرسی نیروهای انتظامی در شناسایی و کشف جرم اقتصادی را افزایش دهد. این اختیارات می‌توانند شامل دستور به بازجویی، ضبط و حفظ اسناد، دسترسی به اطلاعات بانکی و مالی، وارد شدن به مکان‌های مشکوک و دستور به توقیف دارایی‌های مرتبط با جرم باشد. این اختیارات می‌توانند به کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی کمک کنند. هم‌چنین این اختیارات قانونی می‌توانند حفاظت از شاهدان و گزارش‌دهندگان را تضمین کنند. این تدابیر می‌توانند افراد را تشویق کنند تا شاهدانی شایسته و معتبر در کشف و تحقیق جرائم اقتصادی باشند؛ هم‌چنین می‌تواند همکاری و تعامل بین مقامات قضایی و سازمان‌های دیگر را در زمینه تبادل اطلاعات، هماهنگی در تحقیقات و ارائه کمک‌های فنی و تخصصی تسریع کند. مهم‌ترین عنصر این اختیارات شامل مجوزهای لازم مقامات قضایی برای کشف و تحقیق جرائم اقتصادی به پلیس امنیت اقتصادی نیروهای انتظامی است (جعفری و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۱۳).

روش‌شناسی

این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی؛ از نظر نوع داده کیفی و به‌لحاظ ماهیت پژوهش، فراترکیب و تحلیل متون مصاحبه است. جامعه مورد مطالعه شامل کلیه اسناد، مبانی نظری و پیشینه‌های مرتبط در پایگاه‌های داده داخلی (۱۳۹۶-۱۴۰۱) و خارجی (۲۰۱۸-۲۰۲۳) و هم‌چنین قانون اساسی، قانون عالی، آئین‌نامه‌ها و نیز اسناد موجود درباره اختیارات قانونی پلیس در کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی است. جامعه آماری بخش مصاحبه، خبرگان دانشگاهی (اعضای هیئت‌علمی) و سازمانی (مسئولین فراجا) است که بر اساس

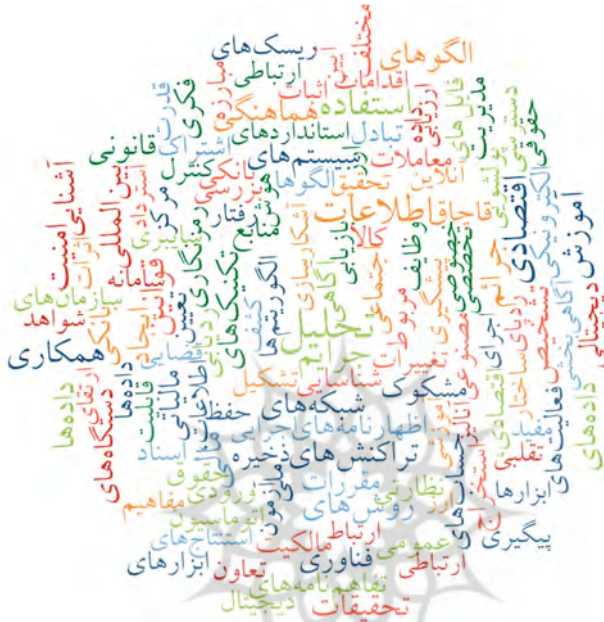
اصل اشباع و روش نمونه‌گیری غیر تصادفی هدفمند ۱۶ نفر به‌عنوان مصاحبه‌شونده انتخاب شدند. معیارهای اساتید دانشگاه به‌منظور مصاحبه، در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۰ عبارت‌اند از دارا بودن حداقل سه سابقه تدریس و تحصیل مرتبط با موضوع، دارای مدرک دکتری تخصصی و عضو هیئت‌علمی در رشته‌های مرتبط، تخصص و تجربه کافی در زمینه جرائم اقتصادی و... نظیر تدوین مقاله، کتاب، طرح پژوهشی و ... هم‌چنین معیارهای مصاحبه با خبرگان سازمانی (مسئولین باسابقه در معاونت جرائم اقتصادی پلیس) شامل مسئولینی که بیش‌تر از پنج‌سال در حوزه جرائم اقتصادی سابقه اجرایی داشته‌اند؛ تخصص و تجربه کافی در زمینه جرائم اقتصادی نظیر تدوین مقاله، کتاب، طرح پژوهشی و ... دارای مدرک حداقل کارشناسی ارشد در رشته‌های مرتبط.

ابزار گردآوری داده‌ها شامل مرور نظام‌مند ادبیات و مصاحبه باز است که لازم به‌ذکر است روایی و پایایی مصاحبه‌ها مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. روش تجزیه‌وتحلیل داده‌ها نیز تحلیل مضمون با نرم‌افزار مکس کیودا ۱۲ است.

یافته‌ها

در این پژوهش برای شناسایی شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد مدلی انتظامی مطلوب کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی، بررسی مطالعات کتابخانه‌ای، مبانی نظری و پیشینه پژوهش در مطالعات داخلی و خارجی در حوزه پژوهش از طریق مرور نظام‌مند و هم‌چنین مبتنی بر مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۱۶ خبره صورت گرفته و سپس متون مصاحبه پیاده‌سازی شد. در نهایت به‌منظور تجزیه‌وتحلیل داده‌ها متون مصاحبه از تحلیل مضمون جهت مقوله‌بندی کدهای حاصل از ادبیات و مصاحبه با خبرگان استفاده شد. ابزارهایی که در تحلیل مضمون مورد استفاده قرار گرفته است، شامل کدگذاری، نرم‌افزار، قالب مضامین و شبکه مضامین است. لازم به‌ذکر است در این پژوهش برای کدگذاری‌های صورت‌گرفته در تحلیل مضمون از نرم‌افزار مکس کیودا ۱۲ استفاده شد. در کدگذاری‌های صورت‌گرفته مضامین پایه به مضامین سازمان‌دهنده و مضامین سازمان‌دهنده به مضامین فراگیر تبدیل شدند.

در این پژوهش، در مجموع ۱۸۳ مضمون پایه از مرور نظام‌مند، ادبیات و متون مصاحبه استخراج شد که پس از تلفیق مضامین مشترک در نهایت ۱۳۱ مضمون پایه به دست آمد. در شکل ۱، ابر کلمات حاصل از مضامین پایه نهایی مستخرج از ادبیات و متون مصاحبه آورده شده است.

شکل ۱: ابر کلمات حاصل از مصاحبه‌ها با خبرگان

بعد از کدگذاری واحدهای معنایی و رسیدن به حد اشباع (زمانی که از تحلیل متن یا مصاحبه‌های جدید، مقولات یا کدهای جدیدی به دست نیاید)، بر اساس مشابهت کدها به یکدیگر مقوله‌بندی شدند و در نهایت ۲۵ مقوله از داده‌های کیفی پدیدار شدند.

همان‌طور که پیش‌تر بیان شد، تحلیل محتوای متون مصاحبه با استفاده از تحلیل مضمون و با استخراج مضامین پایه آغاز شد و مضامین بی‌ربط و تکراری حذف شدند و بعد از دسته‌بندی مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و در نهایت پس از دسته‌بندی مضامین سازمان‌دهنده، مضامین فراگیر احصاء و نام‌گذاری شدند. با توجه به یافته‌های حاصل از تحلیل مضمون در شکل ۲،

قالب مضامین برای شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد مدل انتظامی مطلوب کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی آورده شده است.

Code System	131
برقراری روابط بین المللی	0
توافقات دوجانبه و چندجانبه	4
تعاون بین المللی	4
قوانین و مقررات	0
شفافیت و آزادی اطلاعات	3
حفظ حقوق مالکیت فکری	4
تجهیزات و فناوری	0
تکنولوژی فراگیر	8
تجهیزات جمع‌آوری شواهد	6
سامانه‌های مدیریت اطلاعات	8
نرم‌افزارهای تحلیل داده‌ها	5
تخصص و آموزش	0
آموزش روش‌های بیبگیری	5
آگاهی از تکنولوژی	4
همکاری و مشارکت	4
آموزش روش‌های تحقیق و بیبگیری قانونی	3
آموزش در زمینه رفع اشتباهات مالی	4
آگاهی از فنون امنیتی	8
تخصص فنی	8
آشنایی با قوانین و مقررات	9
هماهنگی بین نهادها و سازمان‌های امنیتی، قضایی و مالی	0
تعامل با جامعه	5
توسعه فناوری	4
همکاری با بخش خصوصی	3
آموزش و آماذگی	7
...تعیین چارچوب قانونی برای تبادل اطلاعات، تقسیم وظایف و م	5
تشکیل گروه‌های مشترک	5
ایجاد مرکز مشترک کشف و تحقیقات	3
هماهنگی در عملیات	7
تبادل اطلاعات	5

شکل ۲: قالب مضامین برای شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد مدل انتظامی مطلوب کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی

شکل ۲، سهم فراوانی کدهای اولیه در شناسایی کدهای ثانویه را نشان می‌دهند. همان‌طور که در بالا مشخص شد، بعد از کدگذاری ۱۳۱ پایه، ۲۵ سازمان‌دهنده و ۵ فراگیر شناسایی شد که به‌طور خلاصه در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳: دسته‌بندی و نام‌گذاری کلیه مضامین استخراج‌شده از مرور نظام‌مند ادبیات و مصاحبه با خبرگان جهت شناسایی شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد مدل انتظامی مطلوب کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی

سازه	ابعاد	مؤلفه	شاخص	
مدل انتظامی مطلوب کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی	تبادل اطلاعات	تبادل اطلاعات	سرعت و دقت تبادل اطلاعات	
			محتوا و کیفیت اطلاعات	
			پوشش مکانی و زمانی	
			قابلیت تحلیل داده‌ها	
			امنیت اطلاعات	
	هماهنگی در عملیات	هماهنگی بین نهادها در اقدامات قانونی	اقدامات همکارانه و تبادل اطلاعات بین نهادهای دولتی و بخش خصوصی	هماهنگی ملی و بین‌المللی
				هماهنگی فناوری اطلاعات
				هماهنگی آموزش و آگاهی
				تحلیل و ارزیابی هوشمند
				همکاری با جامعه
				ایجاد مرکز تحلیل داده‌ها و اطلاعات اقتصادی
				ایجاد مرکز امنیت اقتصاد دیجیتال
	ایجاد مرکز مشترک کشف و تحقیقات	هماهنگی بین نهادها و سازمان‌های امنیتی، قضایی و مالی	ایجاد مرکز مبارزه با جرائم پولشویی و سازمان‌یافته و بین‌المللی	تعیین اهداف مشترک
				ترکیب تخصص‌های متنوع
				هماهنگی ساختار سازمانی
				تعیین نقش و مسئولیت‌ها
				هماهنگی در برنامه‌ریزی و عملیات
	تشکیل گروه‌های مشترک	تعیین چارچوب قانونی برای تبادل اطلاعات، تقسیم وظایف و مسئولیت‌ها	اشتراک اطلاعات ملی و بین‌المللی	سازوکار همکاری قضایی
				تطبیق قوانین ملی و بین‌المللی
				هماهنگی در تحقیقات و پیگیری قانونی
				فرهنگ‌سازی
				آموزش قوانین و مقررات
	آموزش و آمادگی	آموزش قوانین و مقررات	آشنایی با مفاهیم مالی	تحلیل داده‌های مالی
				تکنیک‌های تحقیق و اثبات
				آشنایی با فناوری اطلاعات به‌روز
				آشنایی با مباحث روان‌شناسی و اجتماعی
				آموزش حقوقی
ایجاد روابط مشارکتی				
همکاری با بخش				ایجاد روابط مشارکتی

سازه	ابعاد	مؤلفه	شاخص			
		خصوصی	همکاری در آموزش و آگاهی بخشی			
			استفاده از منابع بخش خصوصی			
		توسعه فناوری	استخراج داده‌ها و اطلاعات			
			پیشرفت در روش‌های رمزگشایی			
			استفاده از فناوری آشکارسازی تقلب			
			استفاده از فناوری ردیابی مالی			
	تعامل با جامعه	همکاری و ارتباط با مردم				
		برگزاری برنامه‌های آموزشی، کارگاه‌ها و کمپین‌های آگاهی عمومی				
		ایجاد کانال‌های ارتباطی مستقیم				
		همکاری با نهادهای نظارتی و سازمان‌های مربوطه				
		حفظ حقوق شهروندان و اعتماد عمومی				
		قانون گذاری مالیاتی				
	تخصص و آموزش	آشنایی با قوانین و مقررات	قوانین بانکی و مالی			
			قوانین تجارت و شرکت			
			قوانین مربوط به پول شویی			
			قوانین حسابداری و گزارش‌گری مالی			
			قوانین مرتبط با جرائم زمین‌خواری			
			قوانین مرتبط با جرائم مربوط به ارز، رمز ارز و ...			
			قوانین مرتبط با جرائم قاچاق کالا و ارز			
			قوانین مرتبط با جرائم امور گمرکی			
			تکنیک‌های داده‌کاوی			
			امنیت سایبری			
			رمزنگاری			
			تحقیقات دیجیتالی			
	تخصص و آموزش	تخصص فنی	تحلیل نقطه شکست، تحلیل ریسک مالی و تحلیل نقدینگی			
			تحلیل سابقه اعتباری، تحلیل تراکنش‌های مالی، تحلیل رفتار مالی، تحلیل اثرات اقتصادی و تحقیقات بازار			
			تحلیل الگوهای مشکوک در اظهارنامه‌های مالیاتی و تحلیل تراکنش‌های مالی			
			فناوری بلاک‌چین			
			روش‌های نفوذ به سیستم‌ها و شبکه‌های مختلف			
			آشنایی با مفاهیم و تکنیک‌های امنیت شبکه			
			آگاهی از تکنیک‌ها و روش‌های امنیت فیزیکی			
			آشنایی با الگوریتم‌ها و روش‌های رمزنگاری			
			استفاده از تحلیل ردپای دیجیتالی، بازیابی			
					آگاهی از فنون امنیتی	همکاری در آموزش و آگاهی بخشی
						استفاده از منابع بخش خصوصی
						استخراج داده‌ها و اطلاعات
پیشرفت در روش‌های رمزگشایی						
استفاده از فناوری آشکارسازی تقلب						

شاخص	مؤلفه	ابعاد	سازه
اطلاعات، تحلیل فایل‌های الکترونیکی و شواهد دیجیتال	آموزش در زمینه رفع اشتباهات مالی		
تحلیل الگوهای رفتاری، تحلیل شبکه‌های اجتماعی و تحلیل رفتار مالی، می‌تواند در تشخیص الگوها و رفتارهای مشکوک مرتبط با جرائم اقتصادی			
استفاده از فنون هوش مصنوعی و تحلیل داده‌ها			
پشتیبانی فنی و تخصصی			
قوانین و مقررات مالی			
روش‌های تحلیل نسبت‌های مالی			
تکنیک‌های بررسی اسناد مالی و تحلیل معاملات مالی			
بازبایی اطلاعات، تحلیل فایل‌های الکترونیکی و تحلیل ردپای دیجیتال			
تحقیقات جنایی			
تحلیل اظهارنامه‌های مالیاتی، تحلیل تراکنش‌های مالی و بررسی نقص‌ها در اظهارنامه‌های مالیاتی			
بررسی حساب‌های بانکی، تحلیل تراکنش‌های بانکی و تحلیل الگوهای مالی در حساب‌های بانکی			
تشکیل تیم‌های چند تخصصی			
اشتراک اطلاعات مالی، تراکنش‌های بانکی، اطلاعات مالیاتی	همکاری و مشارکت		
تبادل اطلاعات درباره قوانین جدید، تغییرات قانونی و مقررات بانکی، مالیاتی و مالی			
توسعه همکاری با نهادهای بین‌المللی			
آشنایی با فناوری‌های رمزنگاری و قدرت آن‌ها در شناسایی الگوها و ردیابی فعالیت‌های مشکوک			
تحلیل داده‌های بزرگ			
استفاده از نرم‌افزارهای تحلیل داده، آشنایی با روش‌های تحقیقاتی برخط و استخراج اطلاعات از شبکه‌های اجتماعی و وبسایت‌ها	آگاهی از تکنولوژی		
توانایی در تشخیص و ردیابی فعالیت‌های مشکوک در فضای دیجیتال و استفاده از ابزارها و تکنیک‌های موردنیاز			
آموزش اصول اقتصادی سیستم‌های مالی			
شناسایی الگوهای نامتعارف در معاملات مالی			
آموزش قوانین مربوط به جرائم اقتصادی، شیوه‌های اجرای آن‌ها و تغییرات قانونی	آموزش روش‌های پیشگیری		

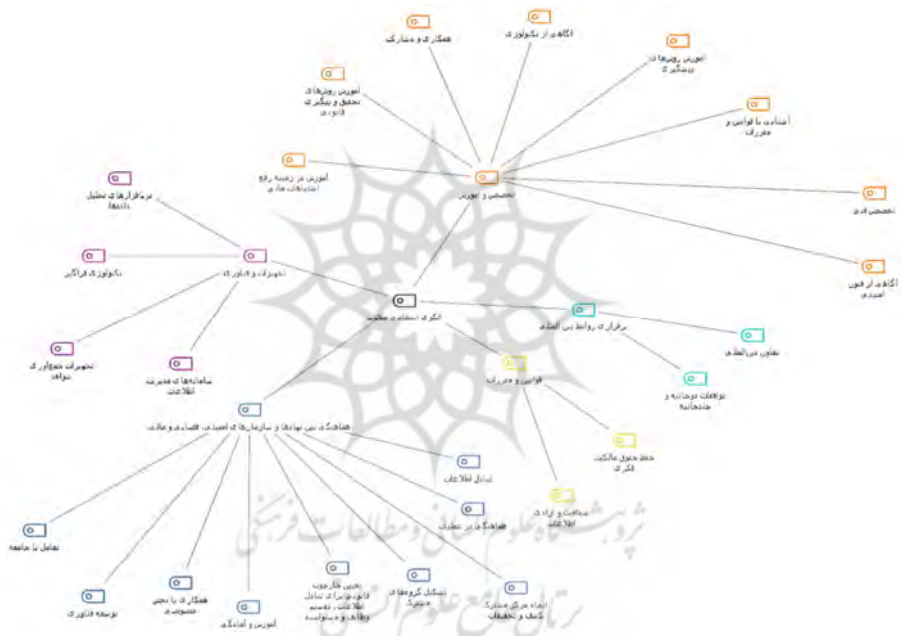
سازه	ابعاد	مؤلفه	شاخص	
تجهیزات و فناوری	نرم‌افزارهای تحلیل داده‌ها	تحلیل و استخراج اطلاعات مفید از داده‌های جرم‌شناسی و اقتصادی	آموزش استنتاج‌های قانونی در تحقیق جرائم اقتصادی و تقویت قدرت اثبات	
			آموزش ریسک‌های مرتبط با جرائم اقتصادی، نشانه‌ها و الگوهای مشخص‌کننده جرائم، و روش‌های کاهش و پیش‌گیری از آن‌ها	
			تحلیل و استخراج اطلاعات مفید از داده‌های جرم‌شناسی و اقتصادی	
			پردازش و مدیریت داده‌های پیچیده	
			استفاده از الگوریتم‌ها و مدل‌های پیش‌بینی مبتنی بر داده‌ها، تجزیه و تحلیل ریسک‌های مالی و شناسایی الگوهای پیش‌رونده جرائم	
			تحلیل روابط میان اشخاص، سازمان‌ها، حساب‌های بانکی و سایر عوامل مرتبط با جرائم اقتصادی	
			تصویرسازی داده‌ها	
	سامانه‌های مدیریت اطلاعات	طراحی ساختار داده‌ها، ایجاد رابطه‌ها و امکان جست‌وجو و استخراج اطلاعات	امنیت و سطوح دسترسی متناسب با نقش‌ها و آزمون امنیتی سامانه	انتقال و یکپارچه‌سازی داده‌ها از منابع مختلف
				قابلیت جمع‌آوری و ورودی داده‌ها از منابع مختلف مانند فایل‌ها، پایگاه‌های داده، حس‌گرها و سیستم‌های رایانه‌ای
				همکاری و اشتراک داده‌ها شامل استانداردهای ارتباطی، پروتکل‌ها و واسط‌های برنامه‌نویسی
				ردیابی و مانیتورینگ
				تولید گزارش‌های مفید و قابل فهم جهت مدیریت و تصمیم‌گیری
				اتوماسیون شامل انجام خودکار وظایف مانند تشخیص الگوها، هشدارها و وظایف اجرایی
				استفاده از دوربین‌های مداربسته در مکان‌های حیاتی و حساس مانند بانک‌ها، فروشگاه‌ها، بازارها و محل‌های عمومی برای ضبط تصاویر و آنالیز رفتارها جهت کشف جرائم اقتصادی
تجهیزات جمع‌آوری شواهد	استفاده از اسکن و اسکنرها در مبادی ورودی رسمی کشور، گمرکات و فرودگاه‌ها ایستگاه جاده‌ای به‌منظور ردیابی و کنترل مبارزه با قاچاق کالا	استفاده از سامانه‌های الکترونیکی برخط و	استفاده از اسکن و اسکنرها در مبادی ورودی رسمی کشور، گمرکات و فرودگاه‌ها ایستگاه جاده‌ای به‌منظور ردیابی و کنترل مبارزه با قاچاق کالا	
			استفاده از سامانه‌های الکترونیکی برخط و	
			استفاده از سامانه‌های الکترونیکی برخط و	

شاخص	مؤلفه	ابعاد	سازه			
هوشمند موضوع ماده ۵ و ۶ آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با قاچاق به منظور کنترل و پایش و کشف قاچاق کالا	تکنولوژی فراگیر					
استفاده از ابزارهای کنترل و امنیت مانند قفل های الکترونیکی، سیستم های اعلام سرقت و اتوماسیون سیستم های نظارتی برای جلوگیری از دسترسی غیرمجاز به شواهد و داده های مرتبط با جرائم اقتصادی						
استفاده از دستگاه های تشخیص جعل برای تشخیص اسناد و مدارک مرتبط با جرائم اقتصادی مانند اسکنر های بانکی، دستگاه های تشخیص اسناد تقلبی و دستگاه های تشخیص ارز تقلبی						
استفاده از سامانه های مدیریت و ذخیره سازی داده برای ذخیره سازی و مدیریت اطلاعات مرتبط با جرائم اقتصادی به صورت امن و سازمان دهی شده						
استفاده از فناوری ها و الگوریتم های هوش مصنوعی						
یادگیری ماشین						
شبکه های عصبی مصنوعی						
اینترنت اشیا						
تحلیل شبکه های اجتماعی						
رایانش ابر						
رباتیک	تکنولوژی فراگیر					
امنیت سایبری						
ایجاد سازوکارهایی برای حفظ حقوق مالکیت فکری و پیگیری جرائم اقتصادی						
آموزش تخصصی کارشناسان در خصوص تحقیقات مرتبط با مالکیت فکری						
تعیین مجازات های مناسب برای جرائم مرتبط با مالکیت فکری						
ارتقای سطح آگاهی عمومی درباره اهمیت حقوق مالکیت فکری و پیش گیری از اثرات منفی جرائم اقتصادی						
قوانین حق دسترسی به اطلاعات				شفافیت و آزادی اطلاعات		
شفافیت نهادهای انتظامی						
تشکیل سازمان های مستقل نظارتی						
توقیع تفاهم نامه ها				تعاون بین المللی		برقراری روابط بین المللی
تعاون در تحقیقات مرزی						

سازه	ابعاد	مؤلفه	شاخص
	توافقات دوجانبه و چندجانبه	عضویت در سازمان‌ها و گروه‌های بین‌المللی نظیر کنوانسیون مبارزه با فساد، مریدا، پالرمو و FATF استفاده از ابزارهای حقوقی بین‌المللی	تفاهم‌نامه‌های تبادل اطلاعات
			تفاهم‌نامه‌های استرداد
			تفاهم‌نامه‌های حسابرسی
			تفاهم‌نامه‌های تعاون قضایی

در نهایت با توجه به جدول ۳، شبکه مضامین که به‌صورت گرافیکی ارتباط بین مضامین را نشان می‌دهد، در شکل ۳ آورده شده است.

شکل ۳: شبکه مضامین پایه برای شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد مدل انتظامی مطلوب کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی

برای بررسی اعتبار بیرونی مدل نهایی، پرسش‌نامه سنجش مدل برای تعیین درجه تناسب مدل به‌صورت طیف پنج‌درجه‌ای تنظیم و در اختیار ۱۶ نفر از متخصصان این حوزه قرار داده شد. سپس داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از آزمون تی‌تک نمونه‌ای مورد ارزیابی قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۴ قابل مشاهده است.

جدول ۴: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای تعیین درجه تناسب مدل پیشنهادی جهت ارائه مدل نهایی

میانگین مورد انتظار = ۳							
ردیف	آیتم	پرسش‌ها	میانگین	انحراف معیار	آماره تی	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	تطبیق	آیا مفاهیم از داده‌های بررسی شده از مبانی نظری و مصاحبه با خبرگان تولید شده است؟	۳/۴۱	۱/۲۷	۹/۴۲	۱۵	۰/۰۰
۲	قابلیت فهم	آیا عوامل شناسایی شده از وضوح کافی برخوردارند و به شکل کلی نظام‌مند به هم مرتبط شده‌اند؟	۳/۷۸	۱/۲۵	۱۱/۷۴	۱۵	۰/۰۰
۳		آیا عوامل شناسایی به‌خوبی طبقه‌بندی و نام‌گذاری شده‌اند؟	۳/۶۵	۱/۳۶	۸/۶۷	۱۵	۰/۰۰
۴	قابلیت تعمیم	آیا مدل چنان تبیین شده که تغییر شرایط متفاوت را در نظر بگیرد و قابلیت تعمیم داشته باشد؟	۳/۸۱	۱/۳۱	۱۰/۵۵	۱۵	۰/۰۰
۵		آیا شرایط کلان‌تری (متغیرهای مزاحم) که ممکن است بر پدیده مورد مطالعه اثر گذارد، تشریح شده است؟	۳/۷۶	۱/۱۵	۱۰/۱۹	۱۵	۰/۰۰
۶	کنترل	آیا یافته‌های حاصل که بر اساس آن مدل طراحی شده است، با اهمیت به نظر می‌رسند؟	۳/۷۵	۰/۸۴	۱۲/۸۶	۳۹	۰/۰۰

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که هر چهار آیتم تطبیق، قابلیت فهم، قابلیت تعمیم و کنترل در سطح ۰/۰۱ معنادار است و هم‌چنین میانگین مشاهده شده در هریک از موارد از میانگین مورد انتظار (۳) بالاتر است، بنابراین می‌توان گفت، مدل نهایی از نظر متخصصان دارای اعتبار بیرونی مناسبی است.

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های این پژوهش، مدل انتظامی مطلوب برای کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی در ایران، شامل ۵ بُعد و ۲۵ مؤلفه و ۱۳۱ شاخص است که بُعد هماهنگی بین نهادها و سازمان‌های امنیتی، قضایی و مالی (شامل تبادل اطلاعات، هماهنگی در عملیات، ایجاد مرکز مشترک کشف و تحقیقات، تشکیل گروه‌های مشترک، تعیین چارچوب قانونی برای تبادل اطلاعات، تقسیم وظایف و مسئولیت‌ها، آموزش و آمادگی، همکاری با بخش خصوصی، توسعه فناوری، تعامل با جامعه)، بُعد تخصص و آموزش (شامل آشنایی با قوانین و مقررات، تخصص فنی، آگاهی از فنون امنیتی، آموزش در زمینه رفع اشتباهات مالی، آموزش روش‌های تحقیق و پیگیری قانونی، همکاری و مشارکت، آگاهی از فناوری، آموزش روش‌های پیش‌گیری)، بُعد تجهیزات و فناوری (شامل نرم‌افزارهای تحلیل داده‌ها، سامانه‌های مدیریت اطلاعات، تجهیزات جمع‌آوری شواهد، فناوری فراگیر)، بُعد قوانین و مقررات (شامل حفظ حقوق مالکیت فکری، شفافیت و آزادی اطلاعات)، بُعد برقراری روابط بین‌المللی (شامل تعاون بین‌المللی، توافقات دوجانبه و چندجانبه) است.

بنابراین چنین می‌توان اظهار کرد که در حوزه هماهنگی، همکاری مؤثر میان نهادها و سازمان‌های امنیتی، قضایی و مالی بسیار ضروری است و می‌تواند به‌طور قابل توجهی کیفیت کشف و تحقیق در مورد جرائم اقتصادی را ارتقاء دهد. تبادل اطلاعات و داده‌ها میان این نهادها به آن‌ها کمک می‌کند تا تصویر کامل‌تری از جرائم اقتصادی و شبکه‌های مجرمانه به‌دست آورند و در نتیجه، شناسایی سریع‌تر مجرمان ممکن می‌شود. این همکاری هم‌چنین از تکرار و اتلاف منابع جلوگیری می‌کند. بخش خصوصی نیز می‌تواند با ارائه اطلاعات و منابع ارزشمند به نهادهای دولتی کمک کند. مشارکت و همکاری مردم در این زمینه نیز از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا تعامل با جامعه به افزایش آگاهی عمومی درباره جرائم اقتصادی و جلب حمایت مردم از اقدامات دولتی کمک می‌کند. به‌طور کلی، هماهنگی میان نهادهای امنیتی، قضایی و مالی نقش کلیدی در بهبود اثربخشی کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی در

ایران دارد. در نهایت، نتایج این پژوهش با یافته‌های احمدی ناطور و ریاضت (۱۴۰۲) هم‌خوانی دارد که به تحول مفهوم و مصادیق مأمورین به خدمات عمومی در جرائم اقتصادی اشاره دارد.

در بررسی ابعاد تجهیزات و فناوری، می‌توان گفت که استفاده از ابزارها و فناوری‌های پیشرفته در تحقیقات جرائم اقتصادی می‌تواند بهبود قابل توجهی در عملکرد نهادها و سازمان‌ها ایجاد کند. یکی از اجزای کلیدی این تجهیزات و فناوری‌ها، حجم وسیع داده‌های مربوط به جرائم اقتصادی است که نیازمند استفاده از نرم‌افزارهای تخصصی برای تجزیه و تحلیل دقیق آن‌ها است. این نرم‌افزارها به نهادها و سازمان‌ها کمک می‌کنند تا با افزایش سرعت، دقت و کارایی، الگوهای جرائم اقتصادی را شناسایی کرده و به ردیابی پول‌شویی و سایر اقدامات مجرمانه بپردازند. به‌طور کلی، نتایج این پژوهش در این حوزه با یافته‌های رافائل (۲۰۲۳) هم‌سو است که به بررسی نقش حقوق کیفری در مبارزه با جرائم اقتصادی و تحلیل تطبیقی اقدامات ضد فساد پرداخته است. هم‌چنین، استفاده از نرم‌افزارهای تحلیل داده‌ها و تجهیزات جمع‌آوری شواهد، به نهادهای کشف و تحقیقات کمک می‌کند تا کارایی بیش‌تری داشته باشند. این ابزارها به تجزیه و تحلیل دقیق‌تر داده‌ها و شناسایی سریع‌تر مجرمان کمک می‌کنند و توانایی نهادهای مرتبط را در پاسخ به تهدیدات اقتصادی افزایش می‌دهد.

در بررسی ابعاد قوانین و مقررات، می‌توان گفت که داشتن قوانین و مقررات جامع و کارآمد در حوزه جرائم اقتصادی ضروری است. این قوانین باید متناسب با نیازها و چالش‌های جدید اقتصادی تنظیم و اجرایی شوند و شامل مفاهیمی مانند پیش‌گیری، تشدید مجازات‌ها، تسهیل دریافت اطلاعات، حفاظت از شاهدان و مجرمان همکار و سایر موارد باشند. قوانین مؤثر به نهادها و سازمان‌های امنیتی و قضایی قدرت قانونی لازم را برای مبارزه کارآمد با جرائم اقتصادی می‌دهند. مدل انتظامی مطلوب برای کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی در ایران باید تمامی این مؤلفه‌ها را مد نظر قرار دهد و زمینه لازم برای حمایت از حقوق مالکیت فکری، افزایش شفافیت و آزادی اطلاعات،

به‌روزرسانی قوانین، ظرفیت‌سازی برای اجرای قوانین و آموزش عمومی فراهم کند. در نهایت، یافته‌های این پژوهش با نتایج وفادار و بهرامی (۱۳۹۵)، هم‌راستا است که به چالش‌های مبارزه با جرائم اقتصادی و راه‌کارهای پیشنهادی پرداخته‌اند. به‌علاوه حفظ حقوق مالکیت فکری و شفافیت اطلاعات، از دیگر جنبه‌های ضروری برای بهبود فرآیندها در این حوزه است. این قوانین نه‌تنها به حمایت از حقوق شهروندان کمک می‌کند بلکه زمینه‌ساز افزایش اعتماد عمومی به نهادهای مربوطه خواهد بود.

در بررسی ابعاد برقراری روابط بین‌المللی، اهمیت این روابط در زمینه کشف و تحقیق جرائم اقتصادی به‌وضوح آشکار است. همکاری با کشورهای دیگر در تبادل اطلاعات، پیگیری مجرمان فراری و تسهیل فرآیند بازگرداندن دارایی‌های دولتی که در خارج از کشور هستند، می‌تواند به شکل مؤثری در کاهش جرم و اجرای عدالت مؤثر باشد. از آن‌جاکه جرائم اقتصادی به‌طور فزاینده‌ای جنبه بین‌المللی یافته‌اند، نیاز به همکاری جهانی برای کشف و تحقیق این نوع جرائم امری ضروری است. همکاری‌های بین‌المللی به نهادها و سازمان‌ها این امکان را می‌دهد که در تبادل اطلاعات، استرداد مجرمان، ردیابی پول‌شویی و سایر فعالیت‌های مجرمانه به‌طور مؤثری عمل کنند. توافقات دوجانبه و چندجانبه نیز می‌توانند بستر لازم برای این همکاری‌ها را فراهم آورند. به‌طور کلی، نتایج این پژوهش در این زمینه با یافته‌های اکبر (۲۰۲۳) که به ضرورت اصلاحات قانونی در حوزه جرائم اقتصادی در اندونزی پرداخته است، هم‌خوانی دارد. نهادهای کشف و تحقیقات باید در زمینه همکاری‌های بین‌المللی فعال باشند، زیرا بسیاری از جرائم اقتصادی به شبکه‌های فراملی مربوط می‌شود. توافقات دوجانبه و چندجانبه می‌تواند به تسهیل تبادل اطلاعات و منابع کمک کند.

در نهایت بر اساس عوامل شناسایی شده مدل مفهومی پژوهش به صورت شکل ۱ ارائه می شود:

شکل ۱: مدل نهایی پژوهش برگرفته از یافته ها

پیشنهادها

بر اساس یافته های پژوهش، چند پیشنهاد پژوهشی کاربردی مطرح می شود:

- برگزاری دوره های آموزشی مشترک: برای کارکنان نهادهای امنیتی، قضایی و مالی دوره های آموزشی مشترک در زمینه جرائم اقتصادی برگزار شود.
- ایجاد فرصت های مطالعاتی: برای کارکنان نهادهای مختلف فرصت های مطالعاتی در زمینه جرائم اقتصادی فراهم شود.
- ایجاد مراکز پژوهشی: برای توسعه و بومی سازی فناوری های مورد نیاز در زمینه کشف و تحقیقات جرائم اقتصادی، مراکز پژوهشی ایجاد شود.
- قوانین و مقررات باید با قوانین و مقررات بین المللی در زمینه مبارزه با جرائم اقتصادی هماهنگ باشد.

سپاس‌گزاری

در پایان از تمامی افرادی که در این پژوهش مشارکت داشته و به ارائه اطلاعات ارزشمند کمک کرده‌اند، تشکر می‌کنم. بدون همکاری و مشارکت شما، این پژوهش نمی‌توانست انجام شود. امیدوارم این پژوهش در بهبود عملکرد و افزایش کارآمدی پلیس در کشف و پیگیری جرائم اقتصادی در کشورمان مؤثر واقع شود.

احمدی ناطور، زهرا، و ریاضت، زینب (۱۴۰۲). تحول مفهوم و مصادیق مأمورین به خدمات عمومی در جرائم اقتصادی. پژوهش‌نامه حقوق کیفری، ۱۴(۲۸)، ۲۳-۳۷. قابل بازیابی از:

<https://doi.org/10.22124/jol.2023.24703.2389>

https://jol.guilan.ac.ir/article_7236.html

باوی، علیرضا، گلدوست، رجب، و غلامی، حسین (۱۴۰۰). بایسته‌های کشف جرائم اقتصادی «با تأکید بر مشارکت نهادهای انتظامی و قضایی». پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۱۶(۱)، ۳۳-۵۸. قابل بازیابی از:

[doi: 10.22034/JCLC.2022.333843.1672](https://doi.org/10.22034/JCLC.2022.333843.1672)

برزگری، فروغ، عباسی، اصغر، اسماعیلی، مهدی، و حاجی تبار فیروزجایی، حسن (۱۴۰۱). بررسی بنیادهای کیفری تشدید در قلمرو جرائم اقتصادی. مطالعات فقه اقتصادی، ۴(۱)، ۲۳۹-۲۵۷. قابل بازیابی از:

<https://doi.org/10.22034/ejs.2022.331562.1173>

https://journal.ihrci.ir/article_149187.html

پیرانی، محمد، عباسی، اصغر، و قربانی، علی (۱۴۰۱). واکاوی حقوقی دام‌ها و تله‌های پلیسی در کشف جرائم اقتصادی. دستاوردهای نوین در حقوق عمومی، ۴(۱)، ۲۸-۱. قابل بازیابی از:

<https://sanad.iau.ir/journal/dpl/Article/698257?jid=698257>

<https://ensani.ir/file/download/article/1674886832-10648-1401-1-19.pdf>

رمضان‌خواه تبریزی، فروزان، شاطری‌پور، شهید، و انصاریان، مجتبی (۱۴۰۳). تحلیل ارتکاب جرم اقتصادی در بستر قوانین و مقررات با تأکید بر متغیرها و عوامل فکری ذهنی بروز جرم. تعالی حقوق، ۱۰(۱)، ۲۳۲-۲۰۱. قابل بازیابی از:

<https://doi.org/10.22034/thdad.2023.543734.2126>

https://www.thdad.ir/article_705693.html

زارعی، علی (۱۳۹۰). تأثیر تشکیل پلیس مبارزه با جرائم اقتصادی بر فرایند مبارزه با جرائم اقتصادی. کارآگاه، ۱۵(۴)، ۹۱-۷۰. قابل بازیابی از:

magiran.com/p1543131

<https://elmnet.ir/doc/1561942-51842>

جعفری، سهیلا، و کوشا، جعفر (۱۴۰۱). هوشمندسازی پیشگیری از قاچاق کالا، جلوه‌ها و چالش‌ها. فصلنامه دیدگاه‌های حقوق قضائی، ۲۷(۹۸)، ۲۱۶-۱۹۳. قابل بازیابی از:

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.22520007.1401.27.98.10.9>

سماواتی پیروز، امیر، داوودی گرمارودی، هما، و معظمی گودرزی، سجاد (۱۴۰۱). بررسی علل وقوع جرائم و تخلفات سربازان وظیفه از منظر رهیافت‌های جرم‌شناسی. *فصلنامه علمی بازرسی کل فراجا*، ۱۶(۶۲)، ۸۸-۶۱. قابل بازیابی از:

http://si.jrl.police.ir/article_۱۰۰۲۴۳.html
doi: 10.22034/SI.2023.100243

قادری، رضا، بیگی، جمال، و احدی، فاطمه (۱۴۰۲). مطالعه تطبیقی افشاگری جرائم اقتصادی در قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد کنوانسیون مریدا. *فصلنامه علمی بازرسی کل فراجا*، ۲(۱۱)، ۱۵۸-۱۳۷. قابل بازیابی از:

<https://doi.org/10.22034/si.2023.100304>
http://si.jrl.police.ir/article_100304.html

مرادی، بهمن، چراغی، احمد، و علیزاده امیرکلائی، ایوب (۱۴۰۲). عوامل سازمانی مؤثر بر گرایش کارکنان در ارتکاب جرائم مالی. *فصلنامه علمی بازرسی کل فراجا*، ۶۶(۹)، ۶۴-۳۷. قابل بازیابی از:

<https://doi.org/10.22034/si.2023.101888>

وفادار، حسین، و بهرامی، سهراب (۱۳۹۵). چالش‌های مبارزه با جرائم اقتصادی و راهکارهای پیشنهادی. *پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱۱(۱) (پیاپی ۴۱)، ۱۶۰-۱۴۱. قابل بازیابی از:

<https://sid.ir/paper/522351/fa>

- Akbar, M. F. (2023). The urgency of law reforms on economic crimes in Indonesia. *Cogent Social Sciences*, 9(1), 2175487. Retrieved From:

<https://doi.org/10.1080/23311886.2023.2175487>
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2023.2175487>

- Meerts, C. A. (2023). The private policing of economic crime—Corporate investigations and settlements. *Journal of Economic Criminology*, 1, 100016. Retrieved From:

<https://doi.org/10.1016/j.jeconc.2023.100016>
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2949791423000167>

Rafail, A. (2023). Examining the Role of Criminal Law in Combating Economic Crimes: A Comparative Analysis of Anti-Corruption Measures. *Studies in Law and Justice*, 2(4), 37-44. Retrieved From:

doi:10.56397/SLJ.2023.12.05
<https://www.pioneerpublisher.com/slj/article/view/530>

Rybalchenko, L., Ryzhkov, E., & Ohrimenco, S. (2021). Economic crime and its impact on the security of the state. *Philosophy, economics and law review*, (2), 78-91. Retrieved From:

<https://doi.org/10.31733/2786-491X-2021-2-78-91>
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/182627